

Mlado Porabje

Porabske litere

Den slovenske poezije smo svetili na Generalnem konzulatu RS v Monoštri. Ge sem tó bila tam z gimnazije pa sem dosta dobroga čúla od slovenske pesmi. Več od nas so tó goršteli svoje ali pa pesmi poznani pesnikov, štere so bile celau smejsje, nisterne pa so bile taše, ka smo se leko kaj včili od njih.

Prauti smo pili kafej pa smo se malo pogučavali. Od toga smo eške baukšo volo dobili. Dobro sem se počútila, ka vsikši se je padašivo z drugim. Po mojom je té program pomago bole spoznati slovensko poezijo. Vsi-kši je leko tapravo svoje misli. Meni se je zatau vúdo, ka potem mo se bole pokisila pred lústvom zglasiti.

Vse vküp tak leko povejmo, ka taši programi vküpzvežejo mladino pa starejsje tó pa eške pomagajo, ka aj dugo gordržimo slovensko rejč.

Vanda Krajczár

PORABSKE LITERE, DAN POEZIJE, KOSOVEL ...

Literarni natečaj Porabske litere je letos razpisan petič. Tudi tokrat nagovarja porabske osnovnošolce, srednješolce in študente ter odrasle Porabce, da svoje misli oblikujejo in predstavijo širši javnosti v literarni govorici, ki o različnih razsežnostih naše stvarnosti vendarle govori na prav poseben način. Besedila so lahko pesniška, prozna ali dramska, poleg klasičnih literarnih žanrov, kot so črtica, kratka proza, novela, povest, roman ipd., je dobrodošla tudi potopisna, reportažna in spominska proza, v kategoriji osnovnošolci pa tudi ilustrirana besedila in stripi, pri čemer

je poudarek na besednem delu besedila. Posebna žirija Zveze Slovencev na Madžarskem in Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja tako vsako leto presoja med besedili, ki prispejo na natečaj, in poskuša izbrati najboljša. A »tekmovanje« ni glavni cilj literarnega natečaja, glavni cilj je vzpodbuditi mlade in odrasle k izražanju v slovenskem jeziku, bodisi narečnem bodisi knjižnem, tudi v upanju, da se bo nekega dne »rodil/-a« nov/-a porabski/-a književnik/-ica. Dva od avtorjev, ki so s svojimi prispevki sodelovali na prvih štirih natečajih Porabskih liter, to sta Marijana Sukič in

Dušan Mukič, sta se porabskemu in slovenskemu občinstvu že predstavila s samostojno leposlovno knjigo, nekaj mladih ustvarjalcev z natečaja Porabske litere pa bo svoj knjižni krst kmalu doživelo v zborniku literarnih besedil skupaj s svojimi vrstniki iz Prekmurja. Pred tabo, dragi bralec, draga bralka, so besedila 4. literarnega natečaja Porabske litere. Večino teh besedil so prispevali mladi, dodali pa smo še besedila že omenjenih uveljavljenih porabskih avtorjev Marijane Sukič in Dušana Mukiča, ki sta s svojimi besedili sodelovala tudi na 4. natečaju. Besedila naj te vzpodbudijo,

da vzameš v roke pero (kot se je temu reklo nekoč) oziroma da se usedeš pred računalnik in tudi sam/-a začrtaš literarno sled in tako poskrbiš, da slovenska misel in spomin, čustvo in občutje ne izpuhtijo v nič, ampak se zapišejo v čas in prostor in ostanejo zanamcem.

Leto 2026 je v Sloveniji bilo razglašeno za leto Srečka Kosovela. Ob 100. obletnici smrti mladega, komaj 22 let starega pesnika letošnji poziv mladim in odraslim k sodelovanju na 5. literarnem natečaju Porabske litere povezujemo s spominom na tega genija slovenske modernistične poe-

zije. Porabski osnovno- in srednješolci so se letos srečevali z njegovo poezijo skozi igro in v duhu njegove tako imenovane konstruktivistične faze ustvarjanja tudi sami izdelovali lepljenke, ki so bile ob počastitvi svetovnega dneva poezije razstavljene na slovenskem Generalnem konzulatu v Monoštru. Podobnega ustvarjalnega poskusa so se tam lotili tudi obiskovalci dogodka Kava povezuje, poezija poVeže.

»Naj nas poveže lepa, dobra in svetla slovenska beseda!«

Štefan Kardoš

Porabske litere

Zveza Slovencev na Madžarskem ter Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja razpisujeta nagradni literarni natečaj za pripadnike slovenske narodne skupnosti na Madžarskem

Porabske litere 2026.

Literarni natečaj je namenjen trem kategorijam prijaviteljev:

- I. kategorija: učenci osnovnih šol,
- II. kategorija: srednješolci in študentje,
- III. kategorija: odrasli.

Vabimo vse zainteresirane, da se udeležijo natečaja in pošljejo pesmi, prozna ali dramska besedila. Prispevki so tematsko neomejeni, prijavitelji so pri izbiri teme svobodni.

Pri proznih besedilih bo žirija poleg klasičnih žanrov (črtica, kratka zgodba, novela, povest, roman) upoštevala tudi potopisno, reportažno in spominsko prozo, pri dramskih besedilih pa vse žanre. V I. kategoriji (učenci osnovnih šol) lahko prijavitelji pošljejo tudi ilustrirana besedila in stripe, pri čemer je poudarek na besednem delu besedila.

Za pesemska besedila velja, da prijavitelji pošljejo najmanj pet pesmi. Pri proznih besedilih bo žirija poleg klasičnih žanrov (črtica, kratka proza, novela, povest, roman) upoštevala tudi potopisno, reportažno in spominsko prozo, pri dramskih besedilih pa vse žanre.

Prispevki so lahko napisani v knjižni slovenščini ali v »domanjoj rejči« - porabščini.

O dobitnikih nagrad v vsaki kategoriji bo odločala tričlanska žirija, ki jo sestavljajo po dva predstavnika Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja ter predstavnik Zveze Slovencev na Madžarskem. Odločitev žirije je dokončna.

Nagrade znašajo:

- I. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- II. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- III. kategorija: prva nagrada 500 €, druga nagrada 300 €, tretja nagrada 200 €.

V prvi kategoriji prejmejo nagrado v višini 200 € tudi mentorji nagrajenih učencev.

Prijavitelji naj svoje prispevke pošljejo v treh natisnjenih izvodih ali v elektronski obliki najpozneje do 30. septembra 2026 na naslov: Zveza Slovencev na Madžarskem, Gardonyijeva ulica 1, 9970 Monošter/Szentgotthárd oz. zvezaslovencev@gmail.com ali porabje@gmail.com s pripisom »Literarni natečaj Porabske litere«. Prispevki naj bodo opremljeni z imenom in priimkom ter naslovom prijavitelja. Prispevki osnovnošolcev naj vsebujejo še podatke o mentorju/ici. Tipkopisov ne vračamo, ampak bodo shranjeni v arhivu Zveze Slovencev na Madžarskem. Prijavitelji dovoljujejo objavo svojih prispevkov v časopisu Porabje in v Porabskem koledarju.

Noémi Illés

SVOJIM KORENINAM

Tiho počivajte moje korenine,
Ki ste za naš narod toliko preživele.
Čez stoletja ste se upirale viharjem zgodovine,
Ohranile ste kulturo za naslednje generacije.

A se še spomnite tistih pomladi,
Ko ste ve bile najsvežje med mladimi.
Ko so zvončki cveteli,
In ptice čudovito pele.
Ko so sončni žarki prinesli radost,
Ko ste uživale svojo mladost.
A ste vedele takrat, kakšne zaklade imate,
Da v vas skrivajo kinče predrage?

A ste mogoče mislile na to,
Ko je poletno sonce pripekalo,
Da vaša moč, trud nenehno
Bosta razcvetela polje naše pokrajine,
Porabske griče, hribe in vasice?
Da ste se rodile v najlepšem kotičku sveta,
In imate poslanstvo, lepo in pomembno?
Zaščititi našo zemljo in slovenski rod,
Ljubile ste ga, saj niste šle od tod.

Jesen je prinesla svoje sadove,
Povejte mi, ste bile takrat ponosne?
Množica zlatorumenih listov je padla
Medtem ko so tudi nova drevesa rasla.
Ob sončnem zahodu se je narava počasi umirjala,
In je tudi reka Raba vedno tišje šumljala.

Zdaj piha ledeni veter,
Ki je nekaj že odnesel.
Iskrico, ki se je skrivala v vas,
Jezik, ki je resnično zlat.

V tej goloti mi nismo več vredni
Oživlja nas to, kar smo od vas dobili.
Materni jezik, krščanske vrednote,
Slovensko kulturo, pesmi in plese.

A lahko čutim, kar ste čutili Vi,
Da postanem Slovenka, ta prava?
A lahko samo za en dan vidim Vas,
Da se zahvalim za ta prevelik dar?

Bog, blagoslovi naše prednike,
Pridne, porabske roditelje,
Ki so ohranili dediščino našo,
Nam predali lepo poslanstvo.

Počivajte v miru, v globoki zemlji,
V tej trdi, porabski ilovici.
Življenje vam ni bilo lahko,
Vsaj zdaj imejte lepo sanjo.

Prosim, mislite tam tudi na nas,
Naj še enkrat pride topla pomlad.
Bog, blagoslovi tvoj porabski rod,
Naj imamo še več čudovitih zgodb.

Pomen šeg v življenji porabskih Slovincov

Na svejti vsakši orsag, županija, varaš pa tüdi vasnice imajo svoje navade, šege, stere držijo od leta do leta. Tau je tak v našoj vesi tö.

Zdaj pa začnem včasih na začetki leta.

1. januara, na nauvo leto, odijo podje po friškanji s kanklov pa z brojcov. Želijo dosta zdravja družinam. Po tistom pride v kolendari fašenek, gda se mlajši naravnajo v maškare, vözraščeni pa želijo drug drugomi srečen den, ka té gé vsakšoga „norca dén”. Zvečer gé veselica, tam plešejo do polnoči za kusto repo pa za dugi len. Gda tau gotovo gé, té zakopajo boben za štirideset dni, do vüzma, ka v posti ne smejo igrati.

V marci ali aprili pride vüzen pa vauka sobota. Na vauko soboto najprva sküjamo šonko pa dajca, spucamo ren pa nalečémo krü. Nisterni ga v bati küpijo, nisterni ga pa pečejo doma. Dajca pofarbamo v radečo farbo, ka ji na drugi den dejemo v gnejzdo mali mlajšom. Krü, šonko, dajca pa ren spakivamo v korbjau pa leko eške cüdejemo kaj (sau, vino), što ka šké. Tau dojpokrijemo z bejlov salvejtov pa zvečer nesemo k svečanji v cerkev.

Mladi podje v vesi nalečejo drva, štüke pa plac na brejgi popravijo, gé do zvečer po gorstanenji strejlali. Najprva demo k meši pa na procesijo, po njej pa posvečajo svéčanje, ka mo na vüzen zrankma géli. Gda tau gotovo gé, te podje včasini začnejo strejlati s štükom. Tam na brejgi dosta naroda vküppride, šteri se pogočavajo, pigejo, gejo, poslušajo strejlanje pa muziko. S tem vözdržijo do zranka. Šteri fejs ladajo, tisti na vüzen zrankma že gejo svéčanje pa té že pá dejo k meši. Mlajši pa iškejo v gnejzdaj rdeča dajca. Na vüzenski pondejlek podje pridejo zalejvat deklina s kölnijom, saudov ali pa s kanklo vodé, aj cejlo leto baudo lejpe pa friške.

Po tistom pride risauska nedela, gda gestejo „risauske pütte”, štere rade dugo spijo na té den.

Te pride leto pa vročina, mlajši so tö doma, vsikši dé malo z družinov se kaupat, ka se malo tapistijo, ka potistom do pa bole ladali delati pa se včiti. Septembra se začne šaula mlajšom, lüstvo pa spravla nüt pauv, ka so cejlo leto pripauvali, pa beréjo grauzge pa djapka.

6. decembra pride Miklavž k malim mlajšom, šteri ga že fejs čakajo, ka njim prinesé darilo. Večer, gda že kmica gé, pride v vsakšo ižo, gde gestejo mali mlajši pa njim da iz žakla čomag, če lepau spejvajo njemi, če pa nej, té pa vrazgé ta po riti vdarijo s krpačom.

13. decembra gé Lucija, na té dén sam' moški leko dejo k drugomi rami s klubükom. Te ne smejmo šivati, ka te kokušom rit vküpzašijemo pa te nedo nesle več dajca.

Pridejo eške betlehemške en keden pred božičom. Šaularge, šteri spejvajo lejpe svete božične pesmi pa malomi Jezoš peneze poberajo, naj leko ma küpijo gvant.

Najbole pa čakamo božič, gda se Jezoš narodi pa krispan prinesé. Na té svetek vsikši enomi drugomi zahvali, ka ma je cejlo leto dobroga včino, pa da darilo, šteroga dejvajo nüt pod krispan. Tau najbole mali mlajši čakajo. Paunauči demo k meši, ka te se narodi mali Jezošek. Gda miné, tam tö dobiemo darilo: küjano vino pa pogačline. Na božič je družina vküper in vküper majo obed.

Za en keden pride silvestrovo (staro leto), sledjen den v leti, te gé v cerkvi hvalodavanje. Mladina pa se vöozabrcne, kak fejs samo leko, pigejo, gejo pa strejlajo, ognjemet pripravijo. Paunauči enomi drugomi želijo srečno nauvo leto.

Tau so tej dnevi, s šteri se cejlo leto ne spozabimo na Gorenjom Seniki tö nej. Pa še najdemo taše, samo tisti so več nej vsakšomi tak spoznani.

IZGOVORIM

Jaz izgovorim, kar mislim,
ne potlačim, moja zavora je slaba.
Moje besede so čiste in močne,
ne bom igral, da sem druga oseba.

Menim, da je prava beseda boljša
kot kakršnikoli prazni komplimento.

Lahko mi zaupaš, ne bom lagal,
samo to dam, kar mi na srcu leži.

Mislim veselo,
da vse je dobro in v redu.
Gledam naokrog
in čutim nekaj v zraku.

Včasih moje besede ne pomagajo,
samo odprejo rano in potem me boli.
Kar izgovorim, lahko nekoga zlomi
in moje srce visi na počeni steni.

Iskren sem bil, pa itak kriv,
pravičnost me pogoltne.
Odkrijem tiho, mogoče že pozno.
Izgovoriti vedno vse
ne moreš pravzaprav.

Dóra Grebenár

ŽITEK TRAKTORISTA JE VESELI ŽITEK

Gnauk svejta po porabski vasaj nej bilau traktorov. Lidge so delali s svojimi rokami in z živino v pregi. Na Gorenjom Seniki bi na enoj rokej lejko prešteli foringaše, steri so meli svoje konje, drugi so pa delali s kravami v pregi. Mezavge so nej dali tauk zaslůžka, ka bi cejla familija lejko iz toga živela. Drugo delo trno nej bilau, tak so lidgé ojdli na sezonsko delo. Delali so na velikj posestvaj vse, ka je trbelo.

Tak je biu moj dedek Gyauži Šulič /Gyančko/ tō. Kak mladi pojep je začno delati v Šoproni, biu je delaven, tak je traktorist grato. Depa kak za vsikšoga mladoga za njaga je

V Števanovci so ga tō radi meli. S traktorom je odo kaulik po vesi pa je vozo mašin, steri je mlato. Tau je on tō trno rad emo, pri sakšom rami gesti, piti kak če bi gostůvanje bilau. Znati trbej, ka je dedek trn' rad piu. Pri enom rami se je zgodilo, ka se je mašin zalauto, dedek dé gor na mašin, ká de snopke nut lůčo pa kak se naprej potůli, tak so vō iz srajcine žepke pejnazi nut v mašin zleteli. Krči dōj z mašina:

»Skrb mejte, ka zdaj do pa penazge vōleteli nazajek!«

tō tau bilau najbolje žmetno, gda je v nedelo mogo nazaj titi v Šopron. Ranč te gda je veselica bila pri Cifri. Depa dedek je znau, gé trbej traktor zašrajfati, ka aj ta bola naglo dé. Pa tak je starejše traktoroše, steri so že dvej vōre prva taodišli, do Šoprona še zaodo. Ja, za tau je pa traktor dosta trpo. Čōren dim se je sam' tak sipavo.

Za en par lejt je daubo delo na Dolenjom Seniki v zadrugi. Tū so po vasaj zrnje tō vozili. Prejdjen ma je pravo, ka more pšenico pelati v Slovensko ves enma pavri. Pri rami ga je čako paver pa ma pravi:

»Djūmle so zasūnjene, tam na sorzatzij lek' se zavrneš.«

Dedek pa brodi. Vej sem pa nej tak dugo delo v Šoproni, ka bi slovenski pozabo. Djūmle ešče razmim, depa če so zasūnjene, kak lejko ges tam skauz pelam. Pa ka je tau, ka sorzatzje. En cajt je nūco, ka je gorprišo, ka ma paver šké povedati. Pri njih doma bi tak pravli, ka škedjen je oprejt pa na vrknici se leko obrneš.

Traktor je biu za njega vse. Dosta pa dobro je delo. Pa že tistoga reda znau tak nupostaviti traktor, ka je sam orau, dobro, samo en red. Doma pri dedeki smo sejdli v kūnji pa on je že po glasi pravo, kakšen traktor dé na poštiji.

Gda je že v penziji biu so ga tō radi prosili, naj kaj pripela ali naredi za lidi. Gda nej bilau tak dela, je traktor stau doma, on se je pa z biciklinom vozo po pauti. Pri enoj tašoj pauti je vido Tomaža pa Balaža, ka balerko šrajfata pa krči njima:

»Ka gé, podje, nemate volau delati? Vejte, tistga ipa pri zadrugi, gda smo mi nej meli volau delati, smo tō pod balerkov ležali.«

Biu je trno veseli človek, steri je vsikdar pravo, ka dober traktorist kadi pa pigé. Tak je leko žitek traktorista veseli žitek, ka je pa za njega rejsan držalo. Biu je človek, steri je pomago, gé je trbelo, biu je pa veseli, če je tau lejko naredo ranč s traktorom.

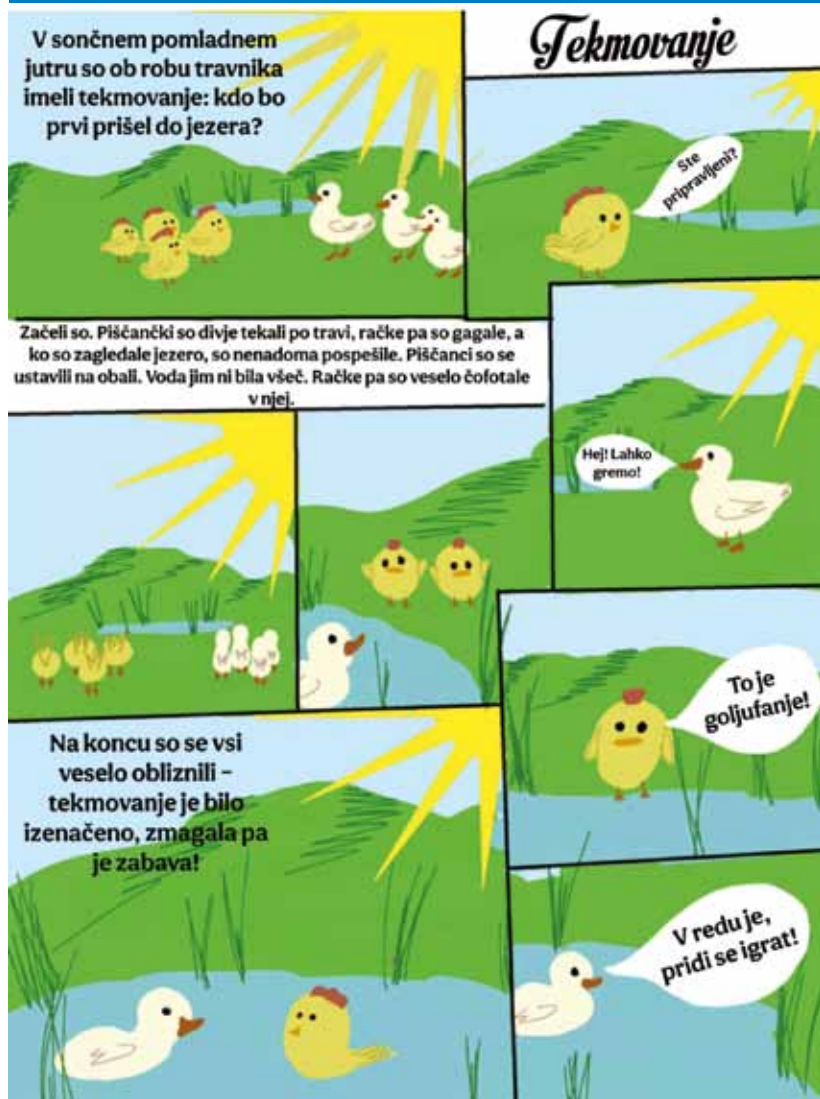
Dávid Kertész

Spomini

Sonce sije,
Veter močno vije,
V duši pa tišina.
Samo spomini še živijo.
Ko smo se pogovarjali,
So tvoje besede tiho zvenele,
Kot listi, ki jih veter nosi,
In spomini so oživali.
Tvoje roke so mene učile,
Tvoje zgodbe so me vodile,
V srcu sem jih shranil,
Da te vedno bom čutil.

Čustvo

Ležim v travi in gledam v nebo,
Piha veter, mirno in žalostno.
Za mano stoji drevo,
V meni pa srce, ki poje radostno.
Skoraj začne se zima,
In pride hladna anima.
Mlada lisica še čaka darilo,
V snegu, kjer vse se je skrilo.
Po zimi življenje spet zadiha,
Srna v gozdu mirno diha.
Čeprav ni več lepih cvetic,
Ena raste med tihimi, slepimi.
V njej vidim sebe,
Ampak ob sebi ne vidim tebe.
Zaprem oči in poslušam veter,
Kako šepeta med drevesi nežna pesem.
Misli odnaša daleč, mogoče k tebi,
Kjer zvezde hranijo tvoj spomin v sebi.
Sneg pokriva vse sledi,
V meni pa pomlad še živi.
Ko znova zacveti roža v istem kraju,
Mogoče boš tam in jaz ob tebi
V raju.

MOŠKI S KOKOŠJO

Nekoč je živel Peter. Bil je osamljen, ni imel prijateljev in redko je zapuščal svoj dom. Ljudem se je zdel zelo čuden. Njegova sostanovalka je bila le kokoš, ki je bila še bolj nenavadna od njega.

Peter je žival dobil na sejmu od kmeta, ki mu je bil precej podoben. Ko jo je pripeljal domov in ji pokazal njeno novo sobo, je kokoš rekla: Res bi lahko malo počistil! Moj stari kokošnjak je bil lepši od tega. Pa nas je tam živelo kar osem skupaj.

Peter ni mogel verjeti svojim ušesom.

- Kokoš govori! je rekel, kako je to mogoče?

- Imam tudi ime, je rekla kokoš, ime mi je Špela.

Pa saj so tudi tebe starši naučili govoriti, kajne? Pri nas doma niso nikoli razumeli, kaj hočem, če sem samo kokodakala.

- Res je, to razumem, je Peter še vedno ves osupel gledal kokoš.

- Vesela sem, da se razumeva. Zdaj pa resno - počisti!

In tako sta živela skupaj več let. Peter se je bal, da bi mu kokoš kdo vzela, če bi izvedel za njeno skrivnost. Zato je redko kam šel in nikogar ni vabil domov. Vsaj do zdaj.

Nekega dne, ko je Peter šel po nakupih, je na ulici srečal staro prijateljico Ano. Po kratkem pogovoru je izvedel, da se Ana vrača v vas k staršem, da bi jim pomagala. Anin nasmeh in sijoče oči so Petra popolnoma očarali.

- Bi kdaj prišla k meni na kavo ali kos slaščice? Odličen jabolčni zavitek znam narediti. Živim blizu tvojih staršev, je rekel Peter, ne da bi pomislil, kdo ga čaka doma.

- Seveda, jutri okoli petih.

- V redu. Te bom čakal.

Takrat se je Peter spomnil na Špelo in bilo mu je jasno, da jo bo moral nekam skriti.

Naslednji dan, ko je napočil čas za obisk, je Peter zaprl Špelo v kopalnico. Špelo je to strašno razburilo in užalilo.

Ana je prišla ravno pravi čas, da je bil Petrov jabolčni zavitek še topel. Zmenek je potekal brez težav, dokler nista zaslišala praskanja po vratih.

- Kaj je to? Mačka? je vprašala Ana.

- Nimam mačke. Zvok prihaja od vhodnih vrat. Odprla sta vrata in Špela je pritekla noter. Ustavila se je pred Ano, jo pogledala od glave do pete in rekla: In kdo si ti?

Ani je zmanjkalo besed.

- Kaj je, si morda onemela? se je norčevala kokoš.

- Kako si prišla iz kopalnice? je vprašal Peter.

- Odletela sem skozi okno. Si mislila, da znam govoriti, leteti pa ne?

- To bi bila res neumna domneva, je pripomnila Ana.

- Vidiš! Pametno prijateljico si našel, Peter.

- Hvala.

- Zakaj sem ne prihaja še več takšnih, kot je Ana? je zanimalo Špelo.

- Zaradi tebe. Večina ljudi bi pobegnila, če bi jih nagovorila kokoš. Še posebej s takim tonom, je Špeli poočital Peter.

Ana se je smejala. To, da Špela govori, ji je bilo smešno. In moški, ki ima takšno žival, se ji je zdel zanimiv.

Od takrat je Ana pogosto prihajala k Petru na kavo in pogovor s Špelo. Kasneje so začeli živeti skupaj in kmalu so se rodili otroci, pozneje pa tudi piščanci.

Danes se nihče več ne čudi, ko kokoš Špela na ulici pozdravi: »Dobro jutro, kako ste kaj!«

OBREKLJIVA GOSPA IZ VASI

V vasi vsi poznajo staro gospo, ki se vsak dan vozi s svojim starim rdečim kolesom po ulici. Njeno kolo škripa in že od daleč se sliši, da prihaja. Ko jo ljudje zagledajo, se pogosto obrnejo vstran ali se hitro umaknejo v hišo, ker vedo, da bo spet začela govoriti o drugih. Ona vedno ve vse ali pa vsaj tako misli. Ve, kdo je bil v trgovini, kdo je obiskal soseda, kdo ima nove obleke ali nov avto. Včasih so njene zgodbe resnične, pogosto si jih preprosto izmislila.

Nekoč so jo ljudje imeli radi. Bila je prijazna in je rada pomagala. Potem pa je nenadoma začela govoriti grde stvari o svojih sosedih in prijateljih. Mnogi so se zaradi njenih besed skregali. Ljudje so se je naveličali in počasi so jo začeli izključevati. Zdaj skoraj nihče ne želi govoriti z njo, ker se bojijo, da bo njihove besede uporabila proti njim.

Vsako jutro sede na svoje kolo in se vozi po vasi. Ustavi se pred trgovino, pri pošti ali pred šolo, kjer opazuje, kdo prihaja in kdo odhaja. Popoldne se usede na klopi pred hišo in čaka, da kdo pride mimo in da bo lahko začela z novo zgodbo.

V vasi vsi vedo, da je v resnici zelo osamljena. Živi sama, otroci so odšli v mesto in jo redko obiščejo. Morda toliko govori zato, ker želi, da bi jo poslušali. Ljudi njene zgodbe ne zanimajo več, raje se ji izognejo.

Vas je tiha in mirna, dokler se ne zasliši zvonec njenega kolesa. Takrat vsi vedo, da prihaja obrekljiva gospa, ki vedno prinese nove govorice.

FONZI IN IVAN - IZ LEDU DVEH JEZIKOV

Med zasneženimi porabskimi bregovi, ob obali majhnega zaledenelega jezera je živel Fonzi, tjulenj. Toda Fonzi ni bil navaden tjulenj – bil je porabski tjulenj, ki je mešal porabsko narečje z madžarščino kot drugi mešajo vroč kakav z mlekom. Fonzi je vsako jutro zgodaj vstal, da je pogledal, kako se sveti led in ali bo dobil ribo za zajtrk. Nekega dne je slišal čuden zvok v vodi. Nekdo je čofnil v

jezero, potem pa se je izpod ledu prikazala elegantna pingvinova glava. - Živijo, je rekel prišlek. Jaz sem Ivan, prišel sem iz glavnega mesta, da bi živel na podeželju.

Fonzi je malo nagnil glavo.

- Na, ka si pravo? je vprašal.

- Ooo, rekel sem živjo! se je Ivan nasmehnil. V katerem jeziku govoriš?

- Ja, po domanje, je ponosno odgovoril Fonzi. To je naš porabski jezik.

Najprej sta se težko sporazumevala med sabo. Ivan je veliko spraševal.

- Kaj pomeni, da ideš na led?

- Pač to, da greš na led, se je smejal Fonzi.

Na koncu sta se odločila tako, da se v jeziku smeha odlično razumeta. Ob jezeru sta skupaj začela graditi ledeni tobogan. Fonzi je ukazoval: Daj, potisni! je zakričal.

Ivan je samo prikimal in potiskal ledeni kup, med smehom je govoril: Ne vem, kaj pomeni, ampak delam.

Ko je sonce zašlo, je bil tobogan končan. Oba sta zdrsnila po njem naravnost v jezero, pljuski je bil tako močan, da so se zatresle ledene sveče na drevesih. Na

obali sta se valjala od smeha.

- Veš, Fonzi, je rekel Ivan, ko sem prišel, sem mislil, da se bom težko vklopil v okolje. Ampak zdaj že vem, da iskreno prijateljstvo pomeni več kot besede.

- Tako je prijatelj! je prikimal Fonzi.

- Pomembno je, kaj čutiš, ne, kaj rečeš.

In od tistega dne naprej je vsak, ki potuje skozi Porabje in

sliši, kako se pod ledom razlega smeh, prepričan:

Fonzi in Ivan se tam še vedno skupaj igrata in učita jezik smeha in prijateljstva.

Melisa Šaš, Mira Orban: Maček Cirmi

V majhni vasi je živela siva mačka z zelenimi očmi, ki so jo vsi ljudje klicali Cirmi.

- Živjo! Moje ime je Cirmi in star sem sedem let. Že štiri leta živim v tej vasi. Majhen sem, ampak imam velik plašč. Zelo sem len in pol dneva spim. Spim v dnevni sobi. Ko vstanem, grem k mojemu gospodarju v posteljo. Prva stvar je, da mi da zajtrk. Po zajtrku odidem od doma. Moj najljubši kraj je gozd ali travnik, ker tukaj je največ miši. Ampak ne lovim samo miši. Lovil sem že tudi ptico.

Ko nekaj ulovim, to vedno prinesem domov. Pridem domov na kosilo in spim do konca popoldneva. Za kosilo dobim vodo in hrano. Všeč mi je, ko me moj gospodar boža in se igra z mano. Ampak bolj mi je všeč, ko mi da hrano.

Zvečer grem na dvorišče. V sosednji hiši je pes, zelo prijazen je. Ampak ne maram drugih psov. Bojim se jih. Ko vidim mačko, se prav tako prestrašim, a jo potem lepo spoznam. Zvečer moram iti v hišo in večerjati. Potem grem spat k svojemu gospodarju in zelo dobro spim.

Nin te nega

I. Verica-Ritkarovci

Tista nauč te nej na méri njala.
Svejklost mejseca te k sebi zvala,
zvezjde v kondrave vlasé si djala.
Prazna kmica je za teuv ostala.

V zordji v pamet vzeu sa, ka te nega.
Gor sa skočo, ka bi te zaodo,
leto sa, lik' bejšo bi od vsega.
Gde se skrivaš? Drügo nej sa brodo.

Isko sa te pod zvonón zvonika,
med črepnjami staroga lončara,
v diši pečenoga vrganjika.
S törma se je vidla samo para.

Isko sa te v krošnjaj, spodkar v travi,
žmetne misli krauzile so v glavi.

II. Andovci

Dale, včasik dale, sa si velo,
gda stopinje tvoje nej sa najšo.
Vöter čüu je, kak sa tjuma želo,
aj bi končno slejd zagledno kakšo.

Isko sa te v mlaki srejdi gauške,
bojo se, ka živo te požera,
tak kak tisto cerkev v cajti prauške,
vés gizdavo, krave in pastéra.

Isko sa te v kamli doj s plamine –
v lejtaj gezeraj je grbav grato –,
v ramaj méke, indašnje krajine.
Zobston sa spitavo cejlo žlato.

Z iž raztraušeni en glas nej prišo,
s strašnin sa čütenjon dale üšo.

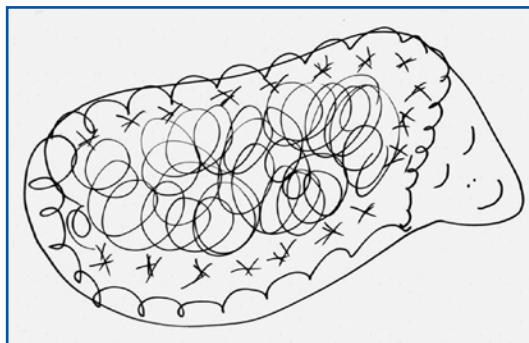
III. Števanovci

Po bregej pomalek gor sa stapo
prauti cerkvi svetoga opata.
Žalostno po žepkaj sa razkapo,
kejp sa isko tvojoga obraza.

Ranč na graubišči sa ga nej najšo.
Mrzli kamli nemi so ostali.
Gde si? Eden nej mi vöovado,
bejli klinčeci so tö nej znali.

Nej si bila nin nej na čistini –
luft sodački tören je prebodno –,
isko te na vodnoj sa gladini.
V jezero zaman sa se pogrozno.

Nej so mi te vrnile vesnice,
v varaš so me zvale léke ftice.

IV. Monošter

Muvilo mi mesto pod nogami,
gda z bregá sa naglo se spiščavo.
Vseposedik lüstvo, stari, mladi,
donk mi niške nej tanače davo.

Isko sa te v špilanji svekline
pod mostón, gde reki vküptečéta.
Gledo me je angeu iz visine,
zvala me Marija vnebovzeta.

Isko sa te v gračenki za klauštron,
drauvne mravle sa za té opito.
Tužno sa klapačon davo zbaugon,
gda preodo zobston sa fabriko.

Varaš tö nej mogo valas dati,
z misli mi oblake tazagnati.

V. Slovenska ves

Šurka voda nesla me je dale
tak kak nekda mrtve nevörnike.
Gde požrla vnauge je pogane,
tan sa najti sto stopinje skrite.

Na bregej sa kopo, pod gostanjon,
tan, gde se prej zlato tele skriva.
Nej sa nika želo s tejn bogastvon,
rad bi samo zvödo, če si živa.

Nej si bila v Florjana kapejli –
svetec milo gledo me z oltara –,
zobston sa te isko v Božon tejlj.
Blaudo sa kak djelen brezi para.

Sunce nizko spadnilo na nébi,
mogo sa te najti v tiston dnevi.

VI. Sakalawci

Edna paut je vodila v vesnico,
znau sa: samo edna vö z njé pela.
Prejkpoisko zenkraj sa pšenico,
zovkraj njivo, gde je dina cvela.

Isko sa te doj pri Srpnoj Mardji –
blagoslovila je že kosice –,
nekda šift pripelo je po maurdji,
ka za njau so vküpdale tetice.

Stapo prauti bejloma sa Križi,
nej sa te med štacijami najšo.
Globko v gauški v djagarskoj sa iži
brodo na denečo tvojo kaužo.

Késna vöra me je dale gnala,
slejdno vüpanje mi vkrajdjemala.

VII. Dolenji Sinik

V trej rečaj o tebi sa spitavo,
niške v vési nej znau glasa dati.
K reki doj sa seu pa tan zdihavo,
vüdo sa vodau turbine gnati.

Mlinar je na kamle sildje noso,
isko sa te v žakli, v bejlaj meli.
Prejk k kolari sa odvlejšo proso,
isko sa te v lejsi, ka se keli.

Paščo sa se brž tagor v gorice,
kauli ka poglednen po krajini.
Nej sa vüdo od rastauče kmice,
žalosten slobaud sa dau sveklini.

Trüdnost mi več nikšo mauč nej njala,
samo edna vés eške ostala.

VIII. Gorenji Sinik

Nindrik nej sa mogo najti tébe.
Nej v vodaj, ki furt kolé ženéjo,
v deždji nej, ki ladno kvapi z nébe.
Isko sa te v tikvaj, ki rastéjo.

Vö s koškic sa lüpo zlata gedra.
Isko sa te na bregej kokautov,
splezdo sa na viski vrejek srebra –
tan si sejdla v srajci, v senci baurov.

Zlejvo sa te s slatkimi skuzami,
s prston baužo ti oči zaprejte.
Zdigno sa te s krepkimi rokami,
spala v nji si kak medlovno dejte.

Nauč pá bila, gda domau sva prišla.
Ni'r za mejsecon si nej več üšla.

PRSTANEK

Na kazalci nosim prstanek, steroga sem erbala od mame. Ona ga je nosila več kak tresti lejt. Večkrat smo ga dali popraviti. Na prsti ga je mejla vse do svoje smrti. Še v svojom življenji mi je večkrat pravla, te prstanek mora biti po mojoj smrti tvoj.

Smrt. Vsakša smrt bližnjoga spravi človeka v globko žalost, v duševno stanje, ka začne misliti na tau, kak je vse minlivo. Gnes si tü, zran te nejga več. Dapa najbolje strašna je nagla, nejpričakovana smrt.

Bilau je leta 1980. Kak študentka na Visoki pedagoški šauli v Somboteli sem leko vleta šla na seminar slovenskoga djezika s porabskimi školniki pa leranci. Tistoga ipa je tau vólka stvar bila, vej pa študentje smo samo te na vrsto prišli, če se je kakšnomi učiteli kaj zgodilo pa nej mogo titi. V tisti lejtaj je bijo seminar ešče dva tjedna dugi. Tisto leto smo bili v Kopri, program se mi je trno vido, ranč tak kak maurdje pa primorski varaš, steroga vauške vilice so me zacomprale. Bila sem vesela, ka sem se leko navčila dosta nauvoga, nauve slovenske rejči, nauve nautte. Tü pa tam sem vpamet vzela, ka me drudji malo po strani gledajo, če se naglas smedjem ali kakšno norijo gučim. Sploj pa potistim, ka je po par dnevaj za nami prišla senička ravnateljica šaule, stera je zavolo konca šaulskoga leta nej mogla titi na začetki z nami. Seminar je mino, odpravljali smo se domau, dja vse srečna, ka vse mo leko doma pripovedala, najbola staroj materi pa dejdeki. Do Ljubljane smo se pelali s cugom, od tam pa z busom, steri je tistoga ipa

vozo prejk granice do Lentinja. V Lentini so nas pa čakali stariške ali kakšna žlata pa odpelali domau.

Gda smo prišli na granico pri Rédicisi pa smo mogli dola z autobusa, je nadzornica za slovenski djezik stanila pred mé, ka mi prej mora nika povedati:

»Tvoj dejdek je mrau,« sem čüla njene rejči, stere so me vdarile, kak če bi me nekak za vüjo počo. Zdaj sem že vedla, zakoj so me čüdno gledali, če sem bila dobre volé. Oni so vsi vedli, ka je dejdek na Petrovo mrau zavolo srčnoga infarkta. Tijo sem djaukala vse do Lentija, na ves glas samo te, gda sem staučila z busa pa zaglednila mamo pa očo v črnem gvanti.

Dugo sem nej mogla vörvati, ka je odišo naš dejdek, steroga sem mejla trno rada, brezi tauga, ka bi leko od njega slobaud vzela. Ešče dugo sem ga iskala vsepovsedi, v beštauki, gde je vile in grable pa škafe redo, v štali, gde se je pogučavo z živinov ali pred televizijov, gde je najbolje rad gledo dokumentarne filme o naravi ali živalaj.

Pričakovano pa dun nejpričakovano me je doletejla smrt mojga očo. Bilau je leta 2011 na srejdi januara en četrtek večer. Ranč sem gvant pejljala, gda je cingo telefon. Zvala me je sestra, naj brž letim v Sakalauvce, ka je oči lagvo gratalo, ona de zvala rešilce pa se tam srečamo. Gda smo vsi prileteli do krčme, kama je oče ojdo na svoj dva deci redečoga vina med tejm časom, ka je mama šla k meši, so rešilci bili že tam. Barbejr je pravo, ka tak vögleda, ka je očo boži bič vdaro, pa tau ranč nej malo.

Dva tjedna je bijo v špitalaj v Somboteli, na začetki sem bila dja pri njemi cejle dne-

ve, te sem pa več nej smejla, ka je razhajala influenza pa so špitale zaprli. Sestra, stera je po profesiji medicinska sestra, si je pri direktori tanapravila, ka je leko vsakši den bila pri njem. Tak daleč, tak daleč, ka je barbejrkinja pravla, ka do ga za par dni

prejkelali na rehabilitacijo v Varaš.

Tisti den smo bili tak zgučani, ka sestra počaka vizito, de pitala, kak je kaj z njim, pa mo te šli vsi v Sombotel. Ona je tak mejla dovoljenje, ka je leko notra šla, najadvej z mamo de pa probala prišvercati.

Zazranka sem odišla delat, vej sem pa zavolo betega itak bila dolazaostanjena. Gda je telefon cingo, sem ga goravzela z vüpanjom, dapa tak včasim sem čüla, ka je velka nevola. Sestra je med djojom kumin vözdjeklala, ka je oča zazranka rano, ranč gda so ga mujvali, mrau. Plüčna embolija, pomoči prej nej bilau.

Ne vejm, kak sem auto pripelala do Sakalauvec, če sem pa od skunz nika nej vidla. Dapa mogla sem se pomiriti, ka naša mama nej bi strajé dobila. Zgibiti na takšo formo očo, steri je pred dvöma kednoma bijo ešče krepek moški, je strašno bilau.

Zadnji kejp, steri se mi je stisno v mozgé, je oče na

posteli v špitalaj, kak se zasmedjé, gda k njemi stauipi mlada medicinska sestra pa ma pravi nika smejšnoga. Te sem ešče nej mislila, ka mo ga več samo v škrinji vidla.

Nigdar sem nej mislila, ka je smrt leko mirna, ka leko obraniš dostojanstvo mirajaučega človeka. Če rejsan te boli, ka bi najraj kavülo kak žival, dapa vse požreš in tijo sprvajaš človeka, gda se djemlé na svojo zadnjo paut. Takšna je bila smrt naše mame, stera je skurok leto dni ležala v posteli. Potistim, ka si je strla kučet, smo go več nej mogli na nogé postaviti, doma smo go opravljali. Na srečo je bila tistoga ipa sestra že v penziji, ona je bila z njauv od zazranka do tretje vöre, dja pa zadvečerek pa vnoči. Nej je mejla več nej moči, nej volé za žitek. Če smo se kaj korile z njauv, ka mora tau ali tisto napraviti, se gibati, malo ojdti ali več gesti, je vsigdar tau pravla: Mlajši moji, sto se je narau-do, tisti mora mrejtü tö. Nika se je nej taužila, če smo go pitali, če go kaj boli, je pravla, ka nej. Življenje je pomalek odhajalo iz nje.

Lagovejše ji je bilau zadnje tri, štiri dni, ka je več nej mogla piti pa je pomalek vöposenila. Gda go je barbejr sto v špitale poslati, sem nej pistila, vej sem pa njej obečala, ka de do zadnjoga z nami. Še sreča, ka so nam varaški rešilci pomagali z infuzijo. Zadnji den me je sestra pozvala po telefoni, naj pridem domau iz službe. Legla sem k materi, jo držala za glavau pa baužala po obrazi. Sestra je odišla si nika uredit v Varaš. Gda je mama bole na tijo pa na rejdkü začnila djemati luft, sem mislila, ka je zaspala. Še sreča, ka sva se prejšnje dneve pogučavale

v pisarni s kolegico, stera je pripovedjala o smrti svoje materé, tak sem že vedla, ka se približava konec. Brž sem pozvala sestro, naj se pašči domau, če šče mater ešče živo videti. Mama se je na paut djemala. Ona go je držala za rokau, dja sem go baužala. Mama je vse bole na rejdkü dihala. Na konci je globko zadihala, kak če bi si zdenila, pa žitka nej bilau več. Nej sve na glas djaukale, prej se pri mrtveci ne smej, po zmolenom raužnom vejnci sve go mujle, oblekle, vred vzele postelo in sobo pa samo potistim zvale barbejra pa žlato.

Hüdo je bilau, dapa vedle sve, ka sve vse napravile, ka je nej med tihinci mrla sama, litji med svojimi na svojom daumi. Odišla je v meri. Hvaležna sem bila, ka sem v njej slejdnjoi vöri leko bila z njauv. Slejdnjo, ka sem napravila, je bilau, sem vzela z njenoga prsta prstan pa ga potegnüla na svoj prst.

Na kazalci nosim prstanek. Na njem sta rauki, stisnjeni k molitvi, držita razpetje. Mama ga je dobila v Merki od Merikanarce. Njej ga je küpo njeni mauž, steri je slejdkar spadno v vietnamskoj bojni. Ženska ga je nosila vse do leta 1986, gda si je najšla nauvoga moškoga. Kak je mami pripovedjala, zdaj tak misli, ka je več nej vrejdnü, ka bi nosila te prstanek, zatok ga da mami, ka vidi, ka je vörna, bogaboječa ženska. Naj prej zmoli za njenoga moža kakšen Očenaš. Mama ga je nosila 35 lejt.

Na kazalci nosim prstanek v spomin na merikanarskoga sodaka, steri je spadno v vietnamskoj bojni.

Na kazalci nosim prstanek v spomin na svojo mamo.